

1933 ж. Ахаңның (Ахмет Жұбанов) шақыруымен біраз адам жиналды. Мен 12 февральда (ақпанда) келдім. Евгений Брусиловский 5 сентябрьде (қыркүйекте) келді.

Ахаң музыкалық-драма театрының жанынан музыкалық ғылыми-зерттеу кабинетін ұйымдастырып, Брусиловский соған келді.

Қызым, мен саған айтуым керек, біздің қазіргі, Қазақстанның деймін, өнеріміздегі барлық сала драма театрынан шыққан. Осы музыкалық театр да содан бөлінген.

Содан музтеатрда Мұхаң (Мұхтар Әуезов) әдеби бөлімнің меңгерушісі, мен музыкалық бөлімнің меңгерушісі болып істедік. Жаңа айттым ғой, ол 1933 жыл деп. Ол кездегі әдеби бөлімнің бастығы қазіргідей емес, тарихшы, әдебиетші, идеолог, сондай, сондай болу керек еді. Мұхаң труппаны жинап алып, әлемдегі опера театрлары жайлы айтады. Сонымен музыкалық театрдың жұмысына кірісіп кеттік.

Мұндағы артистердің негізі драма театрынан келген еді. Күләш сонда (драма театрында) «Еңлік-Кебекте» Еңлікті Рабиға Елімжанова екеуі ойнайтын. Рабиғаның даусы қазақтың халықтық құлағына жақын болатын, өзі де елден келген, Еңліктің образын халықтың көңіліне қонымды-ақ жасайтын.

Ал Күләш Еңліктің қоштасу әнін айтқанда жыламаған адам қалмайтын. Қанша шырдап жүрсек те, өзіміздің де көңіліміз босап кететін. Оның бір күдіреті бар еді. Оның музыкалық сауаты да жоқ еді, дауысы жөнді қойылмаған да болатын. Соған қарамастан сахнада ойнағанда сұмдық болатын. Драмалық спектакльде тұңғыш рет кәдімгідей ән салған Күләш еді. Сол Еңліктің әнін кейбіреу ыңылдап айтып, кейбіреу бір-екі жолын ғана айтып жүрген екен бұрын. Театр Қызылордадан Алматыға көшіп келген соң, жаңадан адамдар алынған, бұрынғы ойнап жүргендердің кейбірі Қызылордада қалып қойған. Күләш театрға 1930 ж. алынған, онда да ең төменгі жалақымен, сынақ үшін. Сонда өз бетімен театрдың бүкіл репертуарын жаттап жүреді екен. Бір жолы ауырып қалған бір актрисаның орнына спектакльге шыққан ғой. Сонан бастап кәдімгідей рөлдер ала бастаған.

Бір жолы Еңлікті ойнап жүріп, өзі де байқамай қоштасу әнін түгел айтып жіберіпті. Қалибек марқұм (Қаллеки Қуанышбаев) айтатын: өзім де байқамай жылап отыр екенмін, құдай оңдап, ешкім байқамапты деп. Күләш деген әлгі жазушылар айтатын «самородок» қой. Ешқандай қоспасыз, табиғаттан тұтас табылатын сом алтын.

Күләш – симфониялық оркестрмен ән салған тұңғыш қазақ. Оркестрді кинодан, ресторанның жиналған 17 адам құрады.

Музтеатрдың тұңғышы «Айман-Шолпан» бір маусымда 101 рет қойылды. Сонда халық ылғи толып отыратын. Бір маусымда бір спектакльдің жүзден артық қойылуы өте сирек жағдай.

Күләш марқұм ойнаған Айман жұрттың есінде. Оның әнін жұрт көшеде айтып жүрді. Ондай құрметке ие болу оңай емес.

Күләш – тұңғыш рет орыс тілінде ән салған қазақ әншісі. Шопеннің «Желаниесін» қазақ топырағында тұңғыш үйреніп, орыс тілінде сахнаға шығарған Күләш еді. Соны өзі Варшавада өткен екінші Дүниежүзілік Бейбітшілік сақтау конгресінде айтты. Ол ән Күләштен кейін ғана сахнадан тұрақты орын алды.

Одан бұрын «Желаниені» майдан даласында айтқан. Соғыс кезінде біздің артистер бірнеше бригада болып майданға барып, концерт бергенін білесің ғой. Сонда концерттің репертуарында ылғи саяси-патриоттық емес, кәдімгі лирикалық әндер де болу керек, олар туған жерін, үй-ішін сағынып жүрген адамдар деп, осы «Желаниені», бірнеше халық әндерін кіргізген Күләш болатын. Шынында да осындай әндерді айтқанда солдаттардың көзінде жас тұрады, қайта-қайта сұрайтын еді деп, бірге барғандар айтып келді. Күләш сондай адам жанын түсінетін нәзік адам болатын.

Қазақта вальс жазуға себеп болған да, оны айтқан адам да Күләш еді. Оның өтінішімен мен әуелі вальстің музыкасын жаздым. Соны ойнап бергенде, бір тыңдағаннан кейін та-та-та деп қосылып ала жөнелген. Музыкалық слухы керемет болатын. «Абсолютный слух» дейді ондайды. Содан осындай музыка бар еді, сөз керек деп Сәбит Мұқановқа бардық. Сөзі жоқ вальсті Күләш айтып бергенде, Сәбең де елеңдеп қалды. Сонан «Қазақ вальсі» жазылды. Содан кейін «Бұлбұл» туды. О-о, қызым! Бұл әндердің тууы қазақ эстрадасындағы жаңалық болды ғой. Сол Күләштің қалауымен болған. Ол өте еңбекқор адам еді. Ылғи жаңалық іздеп, біреулерден үйреніп жүретін. Күләш өзгелермен таласудан, қызғанудан аулақ еді. Ол өзім өсем, білмегенімді үйренсем деп талпынатын.

Күләш марқұм ойнаған Айман жұрттың есінде, – деп қайталады Латекең біртүрлі сағынышпен, мұңмен. Маған ол кісі Күләштің Айманын елестетіп отырғандай болып көрінді.

*С. Латиева. Бұлбұл: өмірбаяндық повесть-эссе. –
«Ана тілі» баспасы, 2010. – 178-180 б.*